गाथिनो विश्वामित्रः।इन्द्रः। त्रिष्टुप्।

आ याह्यर्वाङुप वन्धुरेष्ठास्तवेदनु प्रदिवः सोमपेयम्।

प्रिया सखाया वि मुचोप बर्हिस्त्वामिमे हव्यवाहो हवन्ते॥ ३.०४३.०१

बन्धुरेष्ठाः- रथस्थः सन्। अर्वाङ्- अस्मदभिमुखः। उप आ याहि- अस्मत्समीपमागच्छ। तव- त्वदर्थम्। प्रदिवः- चिदाकाशस्य। सोमपेयम्- रसानुभवः कल्पितः। बर्हिः- अस्मत्कल्पितं दर्भासनं चित्तासनं वा । उप- अन्तिके। प्रिया- प्रियौ। सखाया- त्वन्मित्रभूतावश्वौ प्राणप्रतीकौ। वि मुच- विमुञ्च। इमे- एते। हव्यवाहः- चरुपुरोडाशध्यानभावनादिहव्यवाहका उपासकाः। त्वाम्- भवन्तम्। हवन्ते- आह्वयन्ति ॥१॥

आ याहि पूर्वीरति चर्षणीराँ अर्य आशिष उप नो हरिभ्याम्।

इमा हि त्वा मतयः स्तोमतष्टा इन्द्र हवन्ते सख्यं जुषाणाः॥ ३.०४३.०२

हरिभ्याम्- त्वत्प्राणाश्वाभ्याम्। पूर्वीः- प्राचीनाः। चर्षणीः- अस्मत्पूर्वजाः प्रजाः। अति- अतिक्रम्य। आ याहि- आगच्छ। अस्मत्कालेपि तेभ्यो यथा तथानुगृह्णीष्वेति भावः। अर्यः- आर्यशीलः सन्। नः- अस्मभ्यम्। आशिषः प्रयच्छ। इमाः- एताः। सख्यम्- मैत्रीम्। जुषाणाः- सेवमानाः। इन्द्र- परमेश्वर। स्तोमतष्टाः- मन्त्रनिर्मिताः। मतयः- भावनाः। त्वा- त्वाम्। हवन्ते- आह्वयन्ति ॥२॥

आ नो यज्ञं नमोवृधं सजोषा इन्द्र देव हरिभिर्याहि तूयम्।

अहं हि त्वा मतिभिर्जोहवीमि घृतप्रयाः सधमादे मधूनाम्॥ ३.०४३.०३

देव- द्योतनशील। इन्द्र- परमेश्वर। नमोवृधम्- वन्दनभावनावर्धकम्। नः- अस्माकम्। यज्ञम्- उपासनम्। सजोषाः- सहृदयः सन्। हरिभिः- प्राणाश्वैः। तूयम्- क्षिप्रम्। आ याहि- आगच्छ।

अहम्। हि- खलु। त्वा- त्वाम्। मतिभिः- धीभिः। जोहवीमि- आह्वये। मधूनाम्- मधुराणां रसानाम्। सधमादे- सर्वैः सह मादने। घृतप्रयाः- दीप्तिसहिता रसाः कल्पिताः ॥३॥

आ च त्वामेता वृषणा वहातो हरी सखाया सुधुरा स्वङ्गा।

धानावदिन्द्रः सवनं जुषाणः सखा सख्युः शृणवद्वन्दनानि॥ ३.०४३.०४

एता- इमौ। वृषणा- वर्षकौ। हरी- प्राणाश्वौ। सखाया- त्वन्मित्रभूतौ। सुधुरा- शोभनधारकौ। स्वङ्गा- शोभनाङ्गौ। त्वाम्- भवन्तम्। आ- आवहताम्। इन्द्रः- परमेश्वरः। धानावत्- हव्यवत्। सवनम्- सम्भजनम्। जुषाणः- सेवमानः। सखा- मित्रभूतः। सख्युः- मित्रस्य। वन्दनानि- अभिवादनस्तुतीः। शृणवत्- शृणोतु ॥४॥

कुविन्मा गोपां करसे जनस्य कुविद्राजानं मघवन्नृजीषिन्।

कुविन्म ऋषिं पपिवांसं सुतस्य कुविन्मे वस्वो अमृतस्य शिक्षाः॥ ३.०४३.०५

कुवित्- अपि च। मा- माम्। जनस्य गोपाम्- जनरक्षकम्। करसे- कुरुषे। कुवित्- अपि च। ऋजीषिन्- आर्जवसम्पन्न। मघवन्- सम्पद्वन्। राजानम्- जनरञ्जकं कुरुषे। कुवित्- अपि च। मा- माम्। ऋषिम्- सूक्ष्मदर्शिनम्। सुतस्य पपिवांसम्- रसमनुभवन्तं करोषि। कुवित्- अपि च। वस्वो- शरण्य। मे- मह्यम्। अमृतम्। शिक्षाः- शिक्ष ॥५॥

आ त्वा बृहन्तो हरयो युजाना अर्वागिन्द्र सधमादो वहन्तु।

प्र ये द्विता दिव ऋञ्जन्त्याताः सुसम्मृष्टासो वृषभस्य मूराः॥ ३.०४३.०६

बृहन्तः- महान्तः। युजानः- योगयुक्ताः। सधमादः- सह मदन्तः। हरयः- प्राणाश्वाः। इन्द्र- परमेश्वर। त्वा- भवन्तम्। अर्वाक्- अस्मदभिमुखम्। आ वहन्तु। वृषभस्य- वर्षकस्य इन्द्रस्य सम्बन्धिनः। मूराः- शत्रुमारकाः। सुसंमृष्टासः- सुसंस्पृष्टाः प्राणाश्वाः। दिवः- व्योम्नः। आताः- दिशः। द्विता- द्विधा। प्र ऋञ्जन्ति- प्रकर्षेण साधयन्ति ॥६॥

इन्द्र पिब वृषधूतस्य वृष्ण आ यं ते श्येन उशते जभार।

यस्य मदे च्यावयसि प्र कृष्टीर्यस्य मदे अप गोत्रा ववर्थ॥ ३.०४३.०७

इन्द्र- परमेश्वर। यम्। ते- त्वदर्थम्। श्येनः- मुमुक्षामोक्षप्रतीकपक्षी। उशते- कामयमानाय। आ जभार- आजहार। यस्य। मदे- हर्षे। कृष्टीः- वृत्राणि। प्र- प्रकर्षेण। च्यावयसि- पातयसि। यस्य। मदे। गोत्रा- मेघान् जडप्रतीकान्। अप ववर्थ- अपावृणोषि। वृषधूतस्य- तं निष्पन्नम्। वृष्णः- वर्षकं रसम्। पिब- अनुभव ॥७॥

शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ।

शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम्॥ ३.०४३.०८

पूर्वं व्याख्यातम् ॥८॥